

ابعاد حقوقی و قرآنی مبارزه با تروریسم مالی با محوریت حقوق بشر

سمیه صرامی*

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۱۰

نقیسه نکویی مهر**

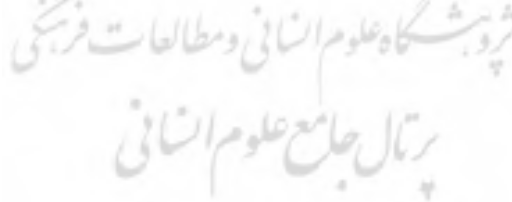
تاریخ پذیرش: ۹۸/۱/۱۸

سیدمحمدصادق طباطبایی***

چکیده

در حقوق ایران بارها از واژه تروریسم استفاده شده است اما کاربردهای مذکور در حوزه جرم انگاری و مبارزه حقوقی با تروریسم نبوده بلکه عمدتاً به تبیین مسئولیت‌های کلی در نیروی انتظامی و وزارت کشور پرداخته شده است. با توجه به اینکه این روزها اسم ایران در لیست سیاه سازمان FATF به چشم می‌خورد، لازم بود که عضویت ایران در معاهدات متعدد چندجانبه راجع به منع تروریسم بین المللی مورد مطالعه قرار گیرد تا بدین وسیله مشخص شود که حقوق ایران با حقوق بین الملل در زمینه تروریسم بین المللی منافاتی ندارد. در این مقاله ابتدا به تعاریفی از تروریسم در قوانین و قرآن پرداخته شده و سپس به قوانین حقوق داخلی ایران و عضویت در کنوانسیون‌های مبارزه با تروریسم پرداخته شده است. در آخر به این مهم دست یافته شده است که ایران در مبارزه با تروریسم مالی گام‌های مؤثری برداشته است و یکی از فعالان مبارزه با این جرم محسوب می‌شود.

کلیدواژگان: FATF، تروریسم مالی، حقوق داخلی، حقوق بین المللی، ایران.

* دانشجوی دکتری حقوق، گروه حقوق خصوصی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Sarrami_somaye@yahoo.com

** دانشجوی دکتری حقوق، گروه حقوق عمومی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

nafas.nekouimehr@gmail.com

tabatabaei@ase.ui.ac.ir

*** دانشیار گروه حقوق، دانشگاه اصفهان.

نویسنده مسئول: سمیه صرامی

مقدمه

واژه تروریسم و مبارزه با آن یکی از چالش‌های اصلی حقوقی جامعه جهانی است. از این رو راهکارهای مختلف سیاسی، نظامی و حقوقی در این راستا طراحی و اجرا می‌شود. یکی از راهکارهای مورد توجه که در اسناد بین‌المللی نمود زیادی پیدا کرده؛ مقابله با تأمین مالی تروریسم است. در اکثر اسناد بین‌المللی این عنوان همراه با پولشویی مورد بحث قرار می‌گیرد، چراکه به اعتقاد صاحب‌نظران شباهت زیادی بین این دو عنوان مجرمانه وجود دارد. به نظر می‌رسد اعمال تدابیر مقابله با پولشویی در خصوص این جرم سبب تغییر الگوی تأمین مالی تروریسم و جابه‌جایی محل ارتکاب فعالیت‌های تروریستی شده ولی آن را مهار نکرده است. بر این اساس با قبول واقعیت اقتصاد تروریسم و پیوند شوم جرایم سازمان یافته و تروریسم؛ می‌بایست برای تدوین سیاست جنایی کارآمد، با تمرکز بر ماهیت این جرم و نه صرفاً شیوه‌ها، تدابیر پیشگیرانه و کیفری مناسب اتخاذ گردد. در نظام حقوقی ایران تأمین مالی تروریسم همانند پولشویی با فشار و پیگیری نهادهای اقتصادی به موضوع حقوق کیفری ایران تبدیل شده است. قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم پس از چند نوبت اصلاح در مجلس سرانجام در ۱۳۹۴/۱۲/۱۳ به تأیید شورای نگهبان رسیده، ولی ایران تا کنون با قاطعیت به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم نپیوسته است. الحاق ایران به ۶ کنوانسیون از ۱۳ کنوانسیون بین‌المللی علیه تروریسم و عدم الحاق به کنوانسیون مذکور و گرت‌برداری و اقتباس ناقص قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم از تدابیر و تعهدات مورد نظر اسناد بین‌المللی و همچنین عدم شناسایی مستقل مفهوم تروریسم در حقوق ایران و نبود سیاست جنایی افتراقی در خصوص آن، همگی حاکی از عدم پذیرش ضرورت مقابله با این جرم و عدم همسویی حقوق کیفری ایران با رویکرد جهانی است. مقابله با تأمین مالی تروریسم بخشی از سیاست جنایی مقابله با تروریسم است. بنابراین با عنایت به این موضوع که عناوین مجرمانه فعلی حقوق کیفری ایران، امکان مقابله با تمامی مصادیق تروریسم را ندارد، پیشنهاد می‌گردد قانونگذار داخلی با تصویب قانون ضد تروریسم، مقابله با تأمین مالی تروریسم را در ضمن آن قانون به عنوان یک راهبرد موفق تقنین نماید.

مبارزه با تروریسم همواره یکی از دغدغه‌های جامعه جهانی بوده است، با وصف این، حدوث یک سلسله رویدادها در دوران معاصر سبب توجه هرچه بیش‌تر جامعه بین‌المللی به این پدیده گشته است که مهم‌ترین آن را می‌توان تخریب برج‌های دوقلوی تجارت جهانی در یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ در آمریکا دانست. این حادثه نقطه عطف رویکرد جامعه جهانی به پدیده تروریسم است.

از جمله راه‌های مبارزه با تروریسم، جلوگیری از دسترسی تروریست‌ها به منابع و امکاناتی است که به توسط آن‌ها عملیات تروریستی خود را انجام می‌دهند. کلی‌ترین و ریشه‌ای‌ترین اقدام در این زمینه، شناسایی تروریست‌ها و افراد مرتبط با آن‌ها به منظور مسدود نمودن منابع مالی آن‌ها است. در این رابطه رساندن هرگونه وجه به تروریست‌ها با تکیه بر قوانین و مقرراتی که کشورها مصوب می‌نمایند ممنوع می‌شود و در نتیجه تأمین هزینه‌های فعالیت‌های تروریستی با مشکل روبه‌رو شده و گستره عملیات آن‌ها به شدت محدود یا حتی متوقف خواهد گردید. درک مفهوم مبارزه با تأمین مالی تروریسم، مستلزم تعریف تروریسم و تعریف تأمین مالی آن می‌باشد. واژه تروریسم که از زبان فرانسوی به زبان فارسی راه یافته است، از ریشه لاتین "Terror" به معنی «احساس ترس» است.

تعریف تروریسم در حقوق بین‌الملل یکی از پیچیده‌ترین و مشکل‌ترین مباحث فنی-تخصصی است. تأمین مالی تروریسم را می‌توان «در اختیار قرار دادن وجوه یا ایجاد تسهیلات برای متصرف شدن آن‌ها توسط تروریست‌ها دانست». در اسناد بین‌المللی متعدد راجع به تأمین مالی تروریسم به تفصیل به آن‌ها پرداخته شده است و بعضاً اسناد مختلف پاسخ‌های مختلفی هم به آن‌ها داده‌اند و در این جهت هرگونه کمک مالی به تروریست‌ها و ارائه خدمات مالی به آنان را می‌توان تأمین مالی تروریسم به حساب آورد. عوامل و نهادهای درگیر با مبارزه با تأمین مالی تروریسم بسیار گسترده و فراگیر می‌باشد که در این میان بانک‌های مرکزی به عنوان مقام پولی کشورها در راستای ایفای وظایف خود به ویژه تنظیم حجم نقدینگی و کنترل نرخ تورم ناگزیر از رویارویی با ابعاد گوناگون اقتصاد پنهان که تأمین مالی تروریسم از مصادیق آن است.

تعاریف و مفاهیم

تعریف تروریسم از نظر کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ۱۹۹۱

بر اساس شقوق «الف» و «ب» بند یک ماده ۲ کنوانسیون، اعمال تروریستی عبارت‌اند از:

الف) ارتکاب عملی که طبق هر یک از کنوانسیون‌های مذکور در پیوست این کنوانسیون (کنوانسیون‌های ۱۶ دسامبر ۱۹۷۰ لاهه، ۲۳ دسامبر ۱۹۷۱ مونرآل، کنوانسیون ۱۴ دسامبر ۱۹۷۳ مجمع عمومی ملل متحد، کنوانسیون ۱۷ دسامبر ۱۹۷۹ همان مجمع، ۱۹۸۸ رم و کنوانسیون ۱۵ دسامبر ۱۹۷۷ مجمع عمومی ملل متحد) آمده است.

ب) هر عمل دیگری برای قتل یا ورود لطمه جسمی جدی به یک شهروند یا شخصی که مشارکت فعال در درگیری مسلحانه ندارد و هدف از ارتکاب چنین عملی ماهیتاً یا بر اساس شرایط مربوط، ارباب جمعیت یا وادار نمودن یک حکومت یا یک سازمان بین‌المللی به انجام یا خودداری از انجام هر عملی باشد (عسگری، ۱۳۸۸: ۱۳).

تعریف تأمین مالی تروریسم در بند یکم ماده ۳ همین کنوانسیون

«ارائه یا جمع‌آوری وجوه به هر وسیله، مستقیم یا غیر مستقیم، بر خلاف قانون و به طور عمد، به قصد یا با علم به اینکه به این‌گونه به طور کلی یا جزئی، صرف اعمال تروریستی گردد» (تجلی، ۱۴: ۱۳۹۰). طبق بند یکم ماده ۱ همین کنوانسیون، «وجوه» یعنی هرگونه مال اعم از عینی یا دینی، منقول یا غیر منقول، به هر نحو که تحصیل شده باشد و هر نوع اسناد یا ابزار قانونی شامل الکترونیک یا دیجیتال که دلیل مالکیت یا نفعی در چنین اموالی باشد، از جمله شامل اعتبارات بانکی، چک‌های مسافرتی، چک‌های بانکی، دستورهای پرداخت پول، سهام، اوراق بهادار، اوراق قرضه، حواله و اعتبارات اسنادی».

تعریف تروریسم در بند ۲ ماده ۱ قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به

کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی جهت مبارزه با تروریسم بین‌المللی

اصطلاح تروریسم به هرگونه عمل خشونت‌آمیز یا تهدیدکننده اطلاق می‌شود که باوجود مقاصد یا انگیزه‌اش برای اجرای طرح جنایی فردی یا گروهی که با هدف ایجاد

رعب بین مردم یا تهدید به آسیب رساندن یا به خطر انداختن جان، حیثیت، آزادی‌ها، امنیت یا حقوق آن‌ها، یا به خطر انداختن محیط‌زیست یا هرگونه تأسیسات یا اموال عمومی یا خصوصی یا اشغال یا تصرف آن‌ها یا به خطر انداختن منابع ملی یا تأسیسات بین‌المللی یا تهدید کردن ثبات، تمامیت ارضی، وحدت سیاسی یا حاکمیت کشورهای مستقل انجام گیرد». اضافه بر این بند، بند ۴ همان ماده جرایم مندرج در ۱۲ کنوانسیون را جز در مواردی که قوانین کشورهای متعاقد آن‌ها را مستثنی کرده یا آن‌ها را تصویب نکرده است نیز در عداد جرایم تروریستی آورده است. در ماده ۳ نیز با آنکه «تأمین مالی تروریسم» تعریف نشده ولی به موجب آن کشورهای متعاقد، متعهد می‌شوند به هیچ نحوی در سازماندهی، تأمین مالی و... اقدام، شروع یا مشارکت نکنند (زارع قاجاری، ۱۳۹۲: ۷۴).

تعریف تروریسم از منظر فقه و قرآن

یکی از مفاهیم بسیار مهم در قرآن کریم، که برخی تلاش نموده‌اند تا بر اساس آن، حکم به تروریسم بودن اسلام دهند، واژه «إرهاب» است. به نظر می‌رسد که هرچند کلمه «إرهاب» و یا «إرهابیون» بدین شکل در قرآن وارد نشده است، اما مشتقات آن به سیغه‌های گوناگون آمده است. ولی باید توجه داشت که هیچ یک از آن‌ها به مفهوم «إرهاب» یا «إرهابیون»، که در حال حاضر در جهان سیاست مصطلح است، اشاره‌ای ندارد و معنایی کاملاً متفاوت با این دو واژه دارد. ۳۰ از این رو، هم استناد کسانی که با استفاده از این آیات، اعمال تروریستی خود را توجیه می‌کنند نارواست و هم سخن کسانی که به بهانه وجود چنین آیاتی در قرآن کریم، دین مبین اسلام را متهم به تروریست‌پروری می‌کنند.

برای اثبات این مطلب، به برخی از این آیات اشاره می‌شود:

﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ﴾ (بقره / ۴۰)

«ای فرزندان اسرائیل! نعمت‌هایم را که بر شما ارزانی داشتم به یاد آورید و به پیمانم وفا کنید تا به پیمانتان وفا کنم و تنها از من بترسید»

در این آیه شریفه، «فَارْهَبُونَ» به معنای خوف و ترس از خداوند است.

﴿قَالَ الْقَوَّافِلُ مَا أَسْحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾ (اعراف /

۱۱۶)

«گفت: شما بیفکنید، و چون افکندند دیدگان مردم را افسون کردند و آنان

را به ترس انداختند و سحری بزرگ در میان آوردند»

در اینجا نیز «اسْتَرْهَبُوهُمْ» بدین معناست که ساحران مردم را به ترس و هراس

انداختند.

﴿وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضِبُ أَخَذَ الْأَلْوَابِ فِي نُسُخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ

يَرْهَبُونَ﴾ (اعراف / ۱۵۴)

«و چون خشم موسی فرو نشست، الواح را برگرفت و در رونویس آن برای

کسانی که از پروردگارشان بیمناک بودند هدایت و رحمتی بود»

در این آیه نیز «يَرْهَبُونَ» بدین معناست که چنین کسانی از پروردگار خود

می‌هراسند و از این‌رو، او را معصیت نمی‌کنند و به آنچه در آن الواح نوشته شده است،

عمل می‌کنند.

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا كُمْ وَأَخْرَبُوا

مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا

تُظْلَمُونَ﴾ (انفال / ۶۰)

«و هرچه در توان دارید از نیرو و اسب‌های آماده بسیج کنید تا با این

تدارکات [دشمن خدا و دشمن خودتان و دشمنان دیگری را جز-ایشان-

که نمی‌شناسیدشان و خدا آنان را می‌شناسد، بترسانید، و هر چیزی در راه

خدا خرج کنید پاداشش به خود شما بازگردانده می‌شود و بر شما ستم

نخواهد شد»

در اینجا نیز مراد از «ترهبون» این است که دشمنان خدا را از طریق آماده ساختن

خود و تجهیز امکانات و نیروها بترسانید تا جرأت حمله به شما را پیدا نکنند.

﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونَ﴾ (نحل / ۵۱)

«و خدا فرمود دو معبود برای خود مگیرید. جز این نیست که او خدایی

یگانه است. پس تنها از من بترسید»

در اینجا نیز «فَارْهَبُون» بدین معناست که از عقاب خدا بترسید و واهمه‌ای از دیگران

نداشته باشید.

﴿فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا

رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾ (انبیاء / ۹۰)

«پس دعای او را اجابت نمودیم و یحیی را بدو بخشیدیم و همسرش را

برای او شایسته و آماده حمل کردیم؛ زیرا آنان در کارهای نیک شتاب

می‌نمودند و ما را از روی رغبت و بیم می‌خواندند و در برابر ما فروتن بودند»

مراد از «رغبت» در این آیه، رغبت به سوی ثواب است و «رهبه» نیز به معنای ترس

از عقاب است. این آیات واژه لغوی «إرهاب» را در نظر داشته‌اند و به هیچ وجه، اصطلاح

کنونی «إرهاب» مدّ نظر نبوده است. همچنین با توجه به آیات ذکر شده، می‌توان به این

نتیجه دست یافت که مشتقات «رهب» در قرآن کریم، به هیچ وجه بار منفی ندارد، اما

واژه إرهاب، که اکنون مصطلح شده، دارای بار منفی است.

اما باید توجه خود را در بحث تروریسم به آیاتی معطوف داشت که برای جان و مال و

نیز آبروی انسان‌ها حرمت قایل است. این امر حکایت از آن دارد که نمی‌توان با حرکات

تروریستی، جان، مال و آبروی انسان‌ها را به خطر انداخت، مگر آنکه در مورد خاصی

اسلام اجازه ریختن خون کسی را داده باشد. برای نمونه، بر اساس آیه شریفه:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ (اعراف / ۱۵۱)

«و نفسی را که خدا حرام گردانیده، جز به حق مکشید»

تمام نفوس انسان‌ها، اعم از مسلمان و غیر مسلمان، احترام دارد و تنها جایی که

شارع مقدس استثنا کرده باشد، می‌توان در آن موارد محدود به قتل افراد اقدام ورزید.

مصادیق تروریسم مالی

الف- ارتکاب یا تهدید به ارتکاب هرگونه اقدام خشونت‌آمیز از قبیل قتل، سوء قصد،

اقدام خشونت‌آمیز منجر به آسیب جسمانی شدید، ربودن، توقیف غیر قانونی و

گروگانگیری اشخاص و یا اقدام خشونت‌آمیز آگاهانه علیه افراد دارای مصونیت قانونی یا به مخاطره انداختن جان یا آزادی آن‌ها به قصد تأثیرگذاری بر خط مشی، تصمیمات و اقدامات جمهوری اسلامی ایران، سایر کشورها و یا سازمان‌های بین‌المللی (کارگری، ۱۳۹۲: ۸۹).

ب- ارتکاب اعمال زیر با مقاصد مذکور در بند (الف):

۱. خرابکاری در اموال و تأسیسات عمومی دولتی و غیر دولتی.
  ۲. ایراد خسارت شدید به محیط زیست از قبیل مسموم کردن آب و آتش‌زدن جنگل‌ها.
  ۳. تولید، تملک، اکتساب، انتقال، حمل، نگهداری، توسعه یا انباشت غیر قانونی، سرقت، تحصیل متقلبانه و قاچاق سموم، عناصر و مواد هسته‌ای، شیمیایی، میکروبی و بیولوژیک.
  ۴. تولید، تهیه، خرید و فروش و استفاده غیر قانونی و قاچاق مواد منفجره، اسلحه و مهمات.
۱. اعمال خطرناک علیه ایمنی هواپیما یا هوانوردی.
  ۲. تصرف هواپیمای در حال پرواز و اعمال کنترل غیر قانونی بر آن.
  ۳. ارتکاب خشونت علیه مسافر یا مسافران و خدمه هواپیما یا اعمال خطرناک علیه اموال موجود در هواپیمای در حال پرواز.
  ۴. تولید، تملک، اکتساب، انتقال، حمل، نگهداری، توسعه یا انباشت، غنی‌سازی و انفجار غیر قانونی، سرقت، تحصیل متقلبانه و قاچاق عناصر و یا مواد هسته‌ای به میزان غیر قابل توجه برای اهداف درمانی، علمی و صلح‌آمیز.
  ۵. تولید، تملک، اکتساب، انتقال، سرقت، تحصیل متقلبانه، قاچاق، حمل، نگهداری، توسعه یا انباشت و استفاده یا تهدید به استفاده از سلاح‌های هسته‌ای، شیمیایی، میکروبی و بیولوژیک.
  ۶. دزدی دریایی، تصرف غیر قانونی کشتی و یا اعمال کنترل غیر قانونی بر آن و یا به خطر انداختن ایمنی کشتیرانی از طریق ارائه آگاهانه اطلاعات نادرست یا تخریب و وارد کردن آسیب شدید به کشتی، محموله، خدمه و یا مسافران آن.

۷. تصرف یا کنترل غیر قانونی سکوها یا تأسیسات مستقر در مناطق دریایی، ارتکاب عمل خشونت‌بار علیه افراد حاضر در آنها، ارتکاب هرگونه عملی برای تخریب یا صدمه به این سکوها یا تأسیسات به قصد ایجاد خطر برای ایمنی سکوها یا تأسیسات.

۸. بمب‌گذاری در اماکن عمومی، تأسیسات دولتی، شبکه حمل و نقل عمومی یا تأسیسات زیرساختی.

د- ارتکاب جرایمی که به موجب قوانین خاص یا کنوانسیون‌های بین‌المللی جرم‌تروریستی شناخته شده است. در صورت الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به آنها.

تبصره ۱- برای تعقیب تأمین‌کننده مالی اقدامات تروریستی علیه سایر کشورها صرف نظر از محل ارتکاب جرم، تابعیت و محل اقامت مجرم، مفاد این قانون به شرط اقدام متقابل اعمال می‌شود.

تبصره ۲- اعمالی که ملتها یا گروه‌ها یا سازمان‌های آزادی‌بخش برای مقابله با اموری از قبیل سلطه، اشغال خارجی، استعمار و نژادپرستی انجام می‌دهند از مصادیق اقدامات تروریستی موضوع این قانون نمی‌باشد. تعیین مصادیق گروه‌ها و سازمان‌های مشمول این تبصره بر عهده شورای عالی امنیت ملی است.

همچنین بر اساس ماده ۲ این لایحه، تأمین مالی تروریسم در صورتی که در حکم محاربه یا فساد فی الأرض تلقی شود مرتکب به مجازات آن محکوم می‌شود و در غیر این صورت علاوه بر مصادره وجوه و اموال موضوع ماده یک این قانون به نفع دولت به مجازات ۲ تا ۵ سال حبس و جزای نقدی معادل ۲ تا ۵ برابر منابع مالی تأمین شده محکوم می‌شود (بزرگمهری، ۱۳۹۰: ۵۴).

قوانین و مقررات ملی ایران در خصوص تروریسم

۱. به موجب اصل چهل‌ونهم قانون اساسی، دولت موظف است ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه‌کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمین‌های موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند (اسعدی، ۱۳۹۰: ۳۵).

۲. به موجب ماده ۱ قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹ فهرست پاره‌ای اعمال به عنوان اخلاص در نظام اقتصادی کشور ذکر شده که می‌توان با تفسیر آن تأمین مالی تروریسم را به عنوان مثالی از اخلاص در نظام اقتصادی کشور جرم تلقی کرد و به موجب ماده ۲ همان قانون اگر این اعمال در حد «فساد فی الأرض» باشد مرتکب، به اعدام و در غیر این صورت به حبس از پنج تا بیست سال محکوم خواهد شد (شایگان، ۱۳۸۹: ۳۶).

۳. ماده ۲۷۹ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ نیز «کشیدن سلاح به قصد جان، مال یا ناموس مردم یا ارباب آن‌ها» را به «نحوی که موجب ناامنی در محیط گردد» جرم و قابل مجازات دانسته است.

۴. به موجب ماده ۲۸۶ همان قانون «هر کس به طور گسترده مرتکب جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد، جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور»، «اخلاص در نظام اقتصادی کشور» گردد، مفسد فی الأرض محسوب و به اعدام محکوم می‌گردد.

۵. قطع نظر از قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۰۲ که پولشویی را جرم و مستوجب مجازات دانسته است، به موجب ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی «دستگاه‌های مسئول نظارت بر اشخاص مشمول [قانون مبارزه با پولشویی] (از قبیل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان بازرسی کل کشور، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، اتحادیه‌های صنفی و سازمان اوقاف و امور خیریه) موظف‌اند در بازرسی‌های معمول خود، رعایت مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مد نظر قرار داده و نسبت به رعایت یا عدم رعایت آن اعلام نظر نمایند» (زرنشان، ۱۳۸۶: ۲۵).

اقدامات بین‌المللی مبارزه با تروریسم

در سطح جهانی، سازمان ملل متحد از سال ۱۹۷۰ اقداماتی جهت مبارزه با تروریسم مالی انجام داده است و شورای امنیت هم در سال ۲۰۰۱ پس از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر با تصویب قطعنامه ۱۳۷۳، کمیته مقابله با تروریسم را ایجاد کرد که نظارت بر کشورهای عضو در جهت اجرای الزام‌های مقرر در قطعنامه شماره ۱۳۷۳ را بر عهده

دارد و در حال حاضر مجموعه‌ای از اسناد بین‌المللی تروریسم بین‌المللی وجود دارد که کشورهای عضو موظف به تبعیت از آن هستند که شامل:
الف. قطعنامه شورای امنیت ملل متحد؛ به ویژه قطعنامه (۱۳۷۳)
مهم‌ترین این قطعنامه‌ها که پس از وقوع چند عملیات تروریستی صادر شده است شامل:

- اسناد وجوه و سایر منابع مالی طالبان (۱۵ اکتبر ۱۹۹۹)
- اسناد وجوه و سایر منابع اسامه بن لادن و سازمان القاعده
- ایجاد راهکار نظارت بر اقدامات موضوع قطعنامه‌های ۱۲۶۷ و ۱۳۳۳
- تمهیداتی که به واسطه عملیات تروریستی متوجه صلح و امنیت بین‌المللی شده و تشکیل کمیته مقابله با تروریسم (قطعنامه ۱۳۷۳)

با بررسی قطعنامه‌های شورای امنیت می‌توان به دو نتیجه کلی در خصوص تروریسم مالی رسید:
۱. شورای امنیت هر نوع عمل تروریستی بین‌المللی را به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی توصیف می‌کند و ضمانت اجرای این تهدید را در مواد ۲۵ و ۴۸ منشور لحاظ کرده است.

۲. اقدامات دسته‌جمعی که شورای امنیت در واکنش به تروریسم تجویز می‌کند، مستلزم اقدام کشورها علیه اشخاص، گروه‌ها و دارایی آن‌هاست. در واقع شورای امنیت ناظر بر سیاست‌های دولت‌هاست.

ب. کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تروریسم مالی (۱۹۹۹)

ج. توصیه گروه اقدام ملی

اسناد دوجانبه ایران با سایر کشورها در خصوص مبارزه با تروریسم مالی

۱. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد مصوب ۱۳۸۷/۰۷/۲۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام
کشور جمهوری اسلامی ایران نیز یکی از کشورهای عضو این کنوانسیون می‌باشد و یکی از اقدامات مؤثر داخلی ایران در خصوص مبارزه با فساد و اجرای مفاد این کنوانسیون تصویب قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مبارزه با فساد است که در

سال ۱۳۸۷ به صورت آزمایشی به تصویب مجلس و در سال ۱۳۹۰ مورد تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام و پس از پایان یافتن دوره آزمایشی چندین آیین نامه اجرایی به تصویب رسید. دولت ایران در ماده ۱۱ قانون ارتقای سلامت نظام اداری به پیروی از کنوانسیون مریدا در جهت تقویت همکاری بین المللی اشاره کرده است (احسانی، ۱۳۹۰: ۲۱).

با توجه به کنوانسیون بین المللی مبارزه با فساد مالی و قانون ارتقای سلامت نظام اداری، می توان گفت اکثر موضوعاتی که در کنوانسیون مریدا بیان شده است مبتنی بر پیشگیری است و موضوعاتی چون تدوین منشور اخلاقی، نظارت بر خریدهای دولتی، گزارش به مردم، مشارکت جامعه، جلوگیری از فساد در بخش خصوصی و... همه مواردی است که در هر دو سند به آن اشاره شده است. با وجود این موضوعات مشابه می توان به این نتیجه رسید که قانون ارتقای سلامت نظام اداری در جهت اجرای کنوانسیون مریدا به تصویب رسیده است (نظری نژاد و اسفندیاری فر، ۱۳۹۵: ۵).

۲. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی جهت مبارزه با تروریسم بین المللی مصوب ۱۳۸۷/۱۰/۰۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام.

۳. قانون موافقتنامه همکاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ترکیه در زمینه مبارزه علیه قاچاق مواد مخدر، جرایم سازمان یافته و تروریسم.

۴. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی.

اسم دیگر این کنوانسیون، پالمو است و سه پروتکل تکمیلی آن عبارتند از:

- پروتکل پیشگیری، سرکوب و مجازات قاچاق اشخاص مخصوصاً زنان و کودکان
- پروتکل علیه قاچاق مهاجرین از طریق زمین، دریا و هوا
- پروتکل علیه تولید غیر قانونی و قاچاق مهمات

این کنوانسیون راهکارهای مختلف به منظور مبارزه با این نوع از جرایم پیچیده و منسجم را پیش بینی کرده است. مثلاً در ماده ۲۰ این کنوانسیون به سه روش حمل و تحویل تحت نظارت، عملیات مخفی و مراقبت الکترونیکی اشاره شده است.

در خصوص اجرای این کنوانسیون جمهوری اسلامی ایران به تبعیت از کنوانسیون در ماده ۴۳ الحاقی به قانون مبارزه با مواد مخدر صرفاً در جهت شناسایی مجرمان موضوع قانون مذکور، ردیابی منابع مالی، کشف طرق ورود یا عبور محموله‌های قاچاق از کشور، کشف وسایل، مکان کشت، تولید یا ساخت مواد مذکور، استفاده از این روش تجویز شده است (رستم پور و سبزواری منش، ۱۳۹۵: ۶۸).

۵. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان.

به جهت نگرانی روزافزون در خصوص قاچاق مواد مخدر در سطح جهان، کنوانسیون مقابله با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان سازمان ملل (کنوانسیون وین) در سال ۱۹۸۸ به تصویب رسید.

اگرچه در این کنوانسیون از واژه "پولشویی" استفاده نشده است، اما کنوانسیون به مفهوم پولشویی اشاره دارد. کنوانسیون وین محدود به قاچاق مواد مخدر به عنوان جرم مقدم است و به جنبه‌های پیشگیرانه مقابله با پولشویی اشاره ندارد. این کنوانسیون در ۱۱ نوامبر ۱۹۹۰ لازم‌الاجرا گردید.

۶. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه گروگان‌گیری.

کنوانسیون مقابله با گروگان‌گیری، مهم‌ترین کنوانسیون در خصوص جرم گروگان‌گیری است. به طوری که در پاراگراف اول و چهارم مقدمه این کنوانسیون دو مفهوم سلب امنیت بین‌المللی و گروگان‌گیری بین‌المللی را به عنوان تروریسم یاد می‌کند. در قوانین کیفری ایران به حکم گروگان‌گیری به طور صریح پرداخته نشده است. ایران در تاریخ ۱۳۸۵ به کنوانسیون مقابله با گروگان‌گیری پیوسته است ولی با این وجود تا کنون ضمانت اجرای کیفری مناسبی برای مرتکبان این جرم پیش‌بینی نشده است (غلامی و حبیب‌زاده، ۱۳۹۵: ۲۵).

۷. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به جلوگیری از اعمال غیر قانونی علیه امنیت هوایمایی کشور.

دیدگاه قرآن در خصوص تعریف تروریسم

یکی از مفاهیم بسیار مهم در قرآن کریم، که برخی تلاش نموده‌اند تا بر اساس آن، حکم به تروریستی بودن اسلام دهند، واژه «إرهاب» است. به نظر می‌رسد که هرچند کلمه «إرهاب» و یا «إرهابیون» بدین شکل در قرآن وارد نشده است، اما مشتقات آن به سیغه‌های گوناگون آمده است. ولی باید توجه داشت که هیچ یک از آن‌ها به مفهوم «إرهاب» یا «إرهابیون»، که در حال حاضر در جهان سیاست مصطلح است، اشاره‌ای ندارد و معنایی کاملاً متفاوت با این دو واژه دارد. از این رو، هم استناد کسانی که با استفاده از این آیات، اعمال تروریستی خود را توجیه می‌کنند نارواست و هم سخن کسانی که به بهانه وجود چنین آیاتی در قرآن کریم، دین مبین اسلام را متهم به تروریست‌پروری می‌کنند. برای اثبات این مطلب، به برخی از این آیات اشاره می‌شود:

﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ﴾ (بقره / ۴۰)

«ای فرزندان اسرائیل! نعمت‌هایم را که بر شما ارزانی داشتیم به یاد آورید و به پیمانم وفا کنید تا به پیمانتان وفا کنم و تنها از من بترسید. در این آیه شریفه، «فَارْهَبُونِ» به معنای خوف و ترس از خداوند است»
﴿قَالَ الْقَوْمُ فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾ (اعراف / ۱۱۶)

«گفت: شما بیفکنید، و چون افکندند دیدگان مردم را افسون کردند و آنان را به ترس انداختند و سحری بزرگ در میان آوردند»

در اینجا نیز «اسْتَرْهَبُوهُمْ» بدین معناست که ساحران مردم را به هراس انداختند.
﴿وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابِحَ وَفِي نُسُخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ﴾ (اعراف / ۱۵۴)

«و چون خشم موسی فرو نشست، الواح را برگرفت و در رونویس آن برای کسانی که از پروردگارشان بیمناک بودند هدایت و رحمتی بود»

در این آیه نیز «یَرْهَبُونَ» بدین معناست که چنین کسانی از پروردگار خود می‌هراسند و از این رو، او را معصیت نمی‌کنند و به آنچه در آن الواح نوشته شده است، عمل می‌کنند.

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ (انفال / ۶۰)

«و هر چه در توان دارید از نیرو و اسب‌های آماده بسیج کنید تا با این تدارکات [دشمن خدا و دشمن خودتان و دشمنان دیگری را جز-ایشان- که نمی‌شناسیدشان و خدا آنان را می‌شناسد، بترسانید، و هر چیزی در راه خدا خرج کنید پاداشش به خود شما بازگردانده می‌شود و بر شما ستم نخواهد شد»

در اینجا نیز مراد از «ترهبون» این است که دشمنان خدا را از طریق آماده ساختن خود و تجهیز امکانات و نیروها بترسانید تا جرأت حمله به شما را پیدا نکنند.

﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإِذَا يَأْتِي فَارْهَبُون﴾ (نحل / ۵۱)

«و خدا فرمود دو معبود برای خود مگیرید. جز این نیست که او خدایی یگانه است. پس تنها از من بترسید»

در اینجا نیز «فَارْهَبُونَ» بدین معناست که از عقاب خدا بترسید و واهمه‌ای از دیگران نداشته باشید.

﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رِعْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾ (انبیاء / ۹۰)

«پس دعای او را اجابت نمودیم و یحیی را بدو بخشیدیم و همسرش را برای او شایسته و آماده حمل کردیم، زیرا آنان در کارهای نیک شتاب می‌نمودند و ما را از روی رغبت و بیم می‌خواندند و در برابر ما فروتن بودند»

مراد از «رغبت» در این آیه، رغبت به سوی ثواب است و «رهبه» نیز به معنای ترس از عقاب است.

این آیات معنای لغوی «إرهاب» را در نظر داشته‌اند و به هیچ وجه، اصطلاح کنونی «إرهاب» مدّ نظر نبوده است. همچنین با توجه به آیات ذکر شده، می‌توان به این نتیجه دست یافت که مشتقات «رهب» در قرآن کریم، به هیچ وجه بار منفی ندارد، اما واژه إرهاب، که اکنون مصطلح شده، دارای بار منفی است.

اما باید توجه را در بحث تروریسم به آیاتی معطوف داشت که برای جان و مال و نیز آبروی انسان‌ها حرمت قایل است. این امر حکایت از آن دارد که نمی‌توان با حرکات تروریستی، جان، مال و آبروی انسان‌ها را به خطر انداخت، مگر آنکه در مورد خاصی اسلام اجازه ریختن خون کسی را داده باشد. برای نمونه، بر اساس آیه شریفه:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ (اعراف / ۱۵۱)

«و نفسی را که خدا حرام گردانیده، جز به حق مکشید»

نفوس تمام انسان‌ها احترام دارد و تنها جایی که شارع مقدس استثنا کرده باشد، می‌توان در آن موارد محدود به قتل افراد اقدام ورزید.

موضع فقه در خصوص تروریسم

آنچه در فقه شیعه بر مفهوم تروریسم با مؤلفه‌های مذکور انطباق پذیر است چند مبحث از مباحث فقه جزایی است که به بررسی این مباحث می‌پردازیم:

۱. محاربه

محاربه در لغت از واژه نزاع و جنگ گرفته شده است. فقها در اصطلاح، محاربه را عملی مسلحانه تعریف کرده‌اند که به منظور ایجاد وحشت در میان عموم مردم انجام می‌گیرد. شیخ محمد حسن نجفی، فقیه بزرگ و نویسنده «جواهر الکلام» به نقل از «شرایع» در تعریف محارب می‌گوید: «المحارب كل من جرد السلاح لاختافة الناس في بر او بحر، ليلاً او نهاراً، في مصر وغيره». این تعریف با اختلاف جزئی در عبارات، مورد قبول اغلب فقهای شیعه است. محاربه از جرایمی است که تقارب بسیاری با اقدامات تروریستی دارد.

عناصر محاربه در فقه

قصد ارباب و سلب امنیت: فقها از این شرط به «خافه» یاد کرده‌اند. بر اساس این عنصر، اگر کسی بدون ارباب، مسلحانه در جامعه ظاهر شود؛ مثل جایی که به قصد دفاع از کسی که مورد تجاوز واقع شده، دست به اسلحه ببرد یا برای دفاع از خود، مسلحانه ظاهر شود؛ اگرچه شامل عنوان «من شهر السیف» است، اما قصد اخافه منتفی است.

استفاده و همراه داشتن سلاح: عبارت «من شهر السیف» در روایات نیز نماد حضور مسلحانه است. البته تعبیر قانونگذار در قانون مجازات اسلامی به «دست به اسلحه ببرد» در معنای عبارت فقها بوده و تقریباً معنای «من شهر السیف» است. بر اساس این بیان، حمل اسلحه به منظور استفاده از آن ملاک است، نه صرف حمل اسلحه. چنانچه حضرت امام خمینی در «تحریر الوسيله» عبارت «من جرد سلاحه او جهزه» دارد که دلالت بر این معنا دارد.

ایجاد رعب و وحشت عمومی: چنانکه از کلمه ناس در حدیث و تعریف فقها، استفاده چنین عمومیتی می‌شود. پس اگر قصد ایجاد رعب و وحشت در چند نفر که با او درگیرند (نزاع شخصی) دست به اسلحه ببرد عمل او محاربه محسوب نمی‌شود. هر چند ممکن است کسی که به قصد ایجاد رعب و وحشت عمومی اقدامی می‌کند جز با یک نفر یا چند نفر برخورد نکند؛ مثل آنکه از قضا و اتفاق، اکثر مردم محله یا شهر به بیرون از شهر رفته باشند.

تحقق رعب و وحشت: یعنی بر اثر این حرکت و خروج مسلحانه، رعب و وحشت ایجاد شده باشد. به تعبیر دیگر، جرم محاربه، جرمی است که مقید به حصول نتیجه؛ بنابراین اگر کسی به قصد برهم زدن امنیت و آسایش عمومی، دست به اسلحه ببرد، ولی عمل او موجب رعب و وحشت نشود یا به سبب عجز فاعل و یا به دلیل عدم کارآمدی سلاح؛ محارب محسوب نمی‌شود. لازم به ذکر است عدم حصول نتیجه، تنها به خاطر ناتوانی فاعل یا ابزار وی نبوده؛ قدرت و شجاعت طرف مقابل یا ناکارآمدی اسلحه نیز در این امر، ملاک و معیار است. در هر حال، حصول نتیجه و مقید بودن این جرم، تحقق خوف مسلم و غیر قابل تردید است. چنانکه حضرت امام(ره) در «تحریر الوسيله» می‌فرماید: «وفی

ثبوت (مبارزه) لمجرد سلاحه بالقصد المزبور مع كونه ضعيفاً لا يتحقق من اخافته خوف اشكال بل منع».

نتیجه بحث

با توجه به مطالب یادشده در این نوشتار به طور کلی می‌توان گفت که در قوانین ملی ما عنوان تروریسم جز در آیین‌نامه مبارزه با پولشویی نیامده ولی با توجه به لازم‌الاتباع بودن کنوانسیون‌هایی که به موجب ماده ۹ قانون مدنی ایران در حکم قوانین داخلی است و قطعنامه‌های لازم الاجرای شورای امنیت ملل متحد، تروریسم و تأمین مالی آن در نظام حقوقی ایران نیز از جرایم جنایی محسوب و قابل مجازات است. به موجب قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ یکی از وظایف شورای عالی، مبارزه با پولشویی تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان‌های مشابه در سایر کشورها در چارچوب ماده ۱۲ آن قانون است و در این ماده هم قید شده است. در مواردی که بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها معاهده معاضدت قضایی و اطلاعاتی در امر مبارزه با پولشویی تصویب شده باشد، همکاری طبق شرایط مندرج در توافقنامه صورت خواهد گرفت. علاوه بر این، یکی از جرایم اصلی مندرج در قانون الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون مبارزه با فساد، پولشویی است که در ماده ۱۴ به آن اشاره شده است. در مواد متعددی از این قانون که در تاریخ ۱۳۸۷/۷/۲۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده، موضوع همکاری‌های بین‌المللی ذکر شده است. به عنوان مثال در بند (۴) از ماده (۵) این کنوانسیون (قانون) قید شده است: کشورهای عضو به نحو مقتضی و طبق اصول اساسی نظام حقوقی خود با یکدیگر و سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط در جهت ارتقاء و توسعه اقدامات موضوع این ماده همکاری خواهند کرد. همچنین در قسمت "ب" از بند یک ماده ۱۴ آن قید شده است: بدون خدشه وارد آمدن به ماده (۴۶) این کنوانسیون، اطمینان حاصل شود که مراجع اداری، نظارتی، ضابطین قانونی و سایر مراجع متعهد به مبارزه با پولشویی این توانایی را دارند تا در سطح ملی و بین‌المللی در چارچوب شرایطی که قانون داخل آن کشور تعیین کرده است، همکاری و تبادل اطلاعات کنند و بدین منظور ایجاد واحد اطلاعات مالی را مد نظر قرار خواهد داد

تا به عنوان مرکز ملی جمع آوری، تجزیه و تحلیل و نشر اطلاعات مربوط به پولشویی خدمت کند. بند ۹ ماده ۳۸ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی هم یکی از وظایف واحد اطلاعات مالی ایران را تبادل اطلاعات با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی طبق مقررات در نظر گرفته و در بند چهار ماده پنج کنوانسیون مبارزه با فساد این نکته هم قید شده است: در راستای ایجاد نظام نظارتی و کنترلی طبق این ماده و بدون خدشه وارد آمدن به هر ماده این کنوانسیون، از کشورهای عضو درخواست می‌شود تا از ابتکارات مربوط به سازمان‌های منطقه‌ای، بین‌المللی و چند جانبه علیه پولشویی استفاده کنند.

در بند پنج همان ماده هم ذکر شده است: کشورهای عضو تلاش خواهند کرد تا همکاری‌های جهانی، منطقه‌ای، زیرمنطقه‌ای و دوجانبه را در بین مراجع نظارتی، قضائی، ضابطین قانونی و مالی به منظور مبارزه با پولشویی گسترش دهند. در مواد دیگر این کنوانسیون به موارد دیگری در خصوص تروریسم، مانند ماده (۴۴) در مورد استرداد اموال مجرمین، ماده (۴۶) در رابطه با معاضدت قضایی، ماده (۴۸) در خصوص همکاری در جهت اجرای قانون، ماده (۵۲) در خصوص پیشگیری و کشف و انتقال عواید ناشی از جرم، ماده (۵۴) در خصوص راهکارهای استرداد اموال از طریق همکاری بین‌المللی در زمینه مصادره، ماده (۵۶) در خصوص همکاری‌های ویژه، ماده (۶۱) در خصوص جمع‌آوری، مبادله و تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به فساد اشاره کرده است. این کنوانسیون بر اساس ماده ۹ قانون مدنی که مقرر می‌دارد مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون در داخل کشور برای تمام دستگاه‌ها و نهادها لازم الاجراست.

به طور کلی با توجه به بحث تروریسم مالی اگر کشوری بتواند اقدامات ذیل را انجام دهد می‌توان گفت که گامی مؤثر در جهت احقاق اهداف مبارزه با تروریسم مالی برداشته است:

۱. شناسایی کامل مشتری و ثبت سوابق

۲. گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی

۳. قطع ارتباط مؤسسات مالی با کشورهایی که توصیه‌های گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی را رعایت نمی‌کنند.

۴. کشورها نباید تأسیس یا پذیرش عملیات مستمر بانک‌های صوری را مورد تأیید قرار دهند.

۵. مقامات ذی صلاح باید اطمینان یابند که کازینوها در جهت رعایت الزامات بازدارنده پولشویی و تأمین مالی تروریسم به طور مؤثر تحت نظارت قرار دارند.

۶. مقامات ذی صلاح باید رهنمودهایی تدوین کنند و بازخورد و واکنش‌هایی نشان دهند که به مؤسسه‌های مالی و حرفه‌ها و مشاغل غیر مالی در بکارگیری اقدامات محلی برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و به طور خاص در کشف و گزارشگری معاملات مشکوک، یاری رساند.

کتابنامه

- احسانی، بهمن. ۱۳۹۰ش، جرم نامرئی پولشویی، چ ۱، تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی.
- اسعدی، حسن. ۱۳۹۰ش، جرایم سازمان یافته فراملی، تهران: میزان.
- تجلی، سید آیت اله. ۱۳۹۰ش، مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تهران: انتشارات آزاد.
- زارع قاجاری، علی. ۱۳۹۲ش، استانداردهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تهران: تاس.
- کارگری، نوروز. ۱۳۹۲ش، درونمایه‌های تروریسم، تهران: میزان.

کتب انگلیسی

- James,R,Richard(2007),transnational organizations cyber crime,electronic banking system and mony laundering.
- Loizidou v. Turkey (merits), (1996). European Court of Human Rights.
- Burk, Jason (2003). Al-Qaeda: The True Story of Radical Islam, London: I.B.Tauris.

مقالات

- بزرگمهری، مجید. ۱۳۹۰ش، «مبارزه با تروریسم در سازمان ملل متحد»، مجله رهیافت‌های سیاسی و بین الملل، شماره ۲۸.
- رستم پور، پویا و حجت سبزواری منش. ۱۳۹۵ش، «روش‌های تحقیقاتی ویژه کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مقابله با جرایم سازمان یافته فراملی»، مجله کارگاه.
- زرنشان، شهرام. ۱۳۸۶ش، «شورای امنیت و تعهدات دولت‌ها برای مقابله با تروریسم»، مجله حقوقی بین الملل، شماره ۳۶.
- شایگان، فرهاد. ۱۳۸۹ش، «تدابیر جهانی جهت مبارزه با جرایم اقتصادی»، مجله کارگاه، سال سوم.
- عسگری، پوریا. ۱۳۸۸ش، «مسئولیت بین المللی دولت‌ها در پرتو ضابطه کنترل»، مجله حقوقی بین المللی، شماره ۴۰.
- غلامی، نبی الله و محمدجعفر حبیب زاده. ۱۳۹۵ش، «ضمانت اجرای کیفری گروگانگیری در حقوق ایران با نگاهی به اسناد بین المللی»، پژوهش‌های حقوق کیفری.
- نظری نژاد، محمدرضا و خشایار اسفندیاری فر. ۱۳۹۵ش، «بررسی تطبیقی کنوانسیون بین المللی مبارزه با فساد مالی و قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد»، گیلان، پژوهشنامه حقوق کیفری.

Bibliography

Ehsani, Bahman. 2011, Invisible Crime of Money Laundering, V 1, Tehran: University of Law Enforcement Sciences Publications .

Asadi, Hassan 2011, Transnational Organized Crime, Tehran: Mizan .

Tajali, Sayed Ayatollah. 2011, Combating Money Laundering and Terrorist Financing, Tehran: Arad Publications .

Zare Qajari, Ali. 2013, Standards for Combating Money Laundering and Terrorist Financing, Tehran: Tas .

Kargari, Nowruz. 2013, Themes of Terrorism, Tehran: Mizan .

English books

James,R,Richard (2007),transnational organizations cyber crime,electronic banking system and mony laundering.

Loizidou v. Turkey (merits), (1996). European Court of Human Rights.

Burk, Jason (2003). Al-Qaeda: The True Story of Radical Islam, London: I.B.Tauris.

Articles

Bozorgmehri, Majid. 2011, "Fight against Terrorism in the United Nations", Journal of Political and International Approaches, No. 28 .

Rostampour, Pouya and Hojjat Sabzevari Manesh. 2016, "Special Investigation Methods of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime", Kargah Journal.

Zarneshan, Shahram, 2007, "Security Council and Commitments of Governments against Terrorism", International Law Journal, No. 36 .

Shaygan, Farhad. 2010, "Global Measures against Economic Crimes", Kargah Magazine, third year. Askari, Pouria. 2009, "International Responsibility of States according to Control Criterion", International Law Journal, No. 40 .

Gholami, Nabiullah and Mohammad Jafar Habibzadeh. 2016, "Guarantee of criminal execution of hostage-taking in Iranian law by taking a look at international documents", Criminal Law Research. Nazarinejad, Mohammad Reza and Khashayar Esfandiarifar. 2016, "Comparative study of the International Convention against Corruption and the Law on Promoting the Health of the Administrative System and Combating Corruption", Gilan, Journal of Criminal Law.

پرتال جامع علوم انسانی

Legal and Quranic dimensions against financial terrorism with a focus on human rights

Date of Receiving: November 1, 2018

Date of Acceptance: February 23, 2018

Somayeh Sarrami: PhD Student in Law, Department of Private Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Sarrami_somaye@yahoo.com

Nafiseh Nekouei Mehr: PhD Student in Law, Department of Public Law, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

nafas.nekouimehr@gmail.com

Seyed Mohammad Sadegh Tabatabaei: Associate Professor, Department of Law, University of Isfahan. tabatabaei@ase.ui.ac.ir

Corresponding author: Somayeh Sarrami

Abstract

In Iranian law, the term terrorism has been used many times, but the mentioned applications are not in the field of criminology and legal fight against terrorism, but the general responsibilities of the police and the Ministry of Interior is mainly explained. Given that Iran's name is on the FATF blacklist these days, it was necessary to study Iran's membership in various multilateral treaties on the prohibition of international terrorism in order to determine whether Iran's law is consistent with international law in the field of international terrorism. This article first deals with the definitions of terrorism in the laws and the Qur'an, and then deals with the laws of Iranian domestic law and membership in anti-terrorism conventions. Finally, it is important to note that Iran has taken effective steps against financial terrorism and it is one of the activists against this crime.

Keywords: FATF, Financial Terrorism, Domestic Law, International Law, Iran.